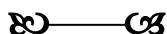

การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม
ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์ จังหวัดนครปฐม*
DEVELOPMENT OF ACCORDING TO EDUCATIONAL REEROM
OF DHAMMA SECTION IN NAKHORN PATHOM PROVINCE

พระครูสังฆรักษ์สังัด ภทฺทธมฺโม, พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท, พระปลัดระพิน พุทธิสาโร,
ประสิทธิ์ พุทธศาสนศรีธธา, พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์

Prakrusungkaruk Sangud Bhuddadhammo, Phramaha Sunan Sunando,
Phrapalad Raphin Buddhisaro, Prasit Phutthasatsattha, Phongphat Chittanurak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: sngadphakdibarung@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไป องค์ประกอบ และ
นำเสนอการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายปฏิรูป
การศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการ
สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 รูปหรือคน สันทนากลุ่มเฉพาะกับ
ผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ
วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1. พระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำ มีแนวคิดในการพัฒนาการศึกษา
สู่มาตรฐาน ด้านงบประมาณได้จากการบริจาคผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป ด้านวัสดุอุปกรณ์และ
สถานที่พร้อม จุดอ่อน คือ ขาดบุคลากรที่ชำนาญการมีจำนวนน้อย โอกาส คือ จัด
การศึกษาพระปริยัติธรรมมายาวนาน อุปสรรค คือ พระสงฆ์ สามเณรมีจำนวนบวชลดลง
ทุกปี แต่หลักสูตรการศึกษามาก 2. องค์ประกอบมีการวางแผน ด้านการจัดบุคคลเข้า
ทำงาน การแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการมีความเข้าใจถึงแนวทางการปฏิรูปการศึกษา
คณะทำงานฝ่ายคณะสงฆ์ผู้บริหารระดับเจ้าคณะไปถึงเจ้าสำนักเรียน มอบนโยบายการ
ปฏิบัติ มีการควบคุมรวบรวมข้อมูล เพื่อประโยชน์ในการรายงานผลการบริหาร

คำสำคัญ : การพัฒนาการบริหารจัดการ; การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม; ปฏิรูป
การศึกษา

*Received July 16, 2021; Revised August 7, 2021; Accepted August 8, 2021

Abstract

This research article aimed to analyze the general condition, composition and to present the development of Pariyattidhamma, Dhamma section according to the educational reform policy of the Sangha in Nakhon Pathom Province, conducted by the qualitative research. Data were collected by in-depth interviewing 30 key informants and 10 participants in focus group discussion. Data were analyzed by content descriptive interpretation.

The results of the research were found that: 1. The Clergy have leadership The idea of developing education to the budgetary standard can be achieved by donating general faith in materials, equipment and places with weaknesses, which is the lack of skilled personnel, the opportunity is to organize the study of Phra Prayatithamma for a long time. The obstacle is that novice monks have reduced the number of ordained every year, but the curriculum is very educational 2. The appointment of the Steering Committee has an understanding of the approach to education reform. The Clergy Working Group of Executives to the Faculty of Students provides practical policies, controls, information collection for the sake of reporting the results of the administration.

Keywords: Management development; Studying the teachings of the Dharma Department; Education Reform

บทนำ

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของประเทศชาติ พระพุทธศาสนาเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำพระพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยนำการเรียนการสอนพระพุทธศาสนามาประยุกต์ให้สัมพันธ์กับวิชาต่าง ๆ ที่จัดให้มีการเรียนการสอนในด้านการศึกษาต่าง ๆ ปัจจุบันการปฏิรูปการศึกษาได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในบริบทด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านวิถีชีวิต วิธีคิด และวิธีการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาพระปริยัติธรรมมี 3 แผนก คือ 1. แผนกธรรม 2. แผนกบาลี 3. สามัญศึกษา

การพัฒนารูปแบบการศึกษาพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ พระสังฆาธิการได้ดูแลรักษารูปแบบประเพณีวัฒนธรรมไทยเชิงประยุกต์ กฎระเบียบของการศึกษาพระปริยัติธรรมให้แก่บุคคลที่เข้ามาบรรพชา อุปสมบท เป็นการสร้างบุคลากรคือ

พระภิกษุสามเณร ผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาในอนาคต (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2553) เมื่อรัฐบาลมีนโยบายในการปฏิรูปในกิจการพระพุทธศาสนา โดยพระราชบัญญัติ การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาที่มีการดำเนินการร่วมกันระหว่างรัฐบาลและคณะสงฆ์ให้มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการศึกษาที่คณะสงฆ์ โดยมีการตั้งคณะกรรมการ การศึกษาระดับพระปริยัติธรรมขึ้น เพื่อดูแลเรื่องแผนงาน หลักสูตรการศึกษา การกำหนดมาตรฐานการศึกษา รวมถึงการเทียบวุฒิการศึกษาที่ดูแลร่วมกันระหว่างกรรมการเถรสมาคมและกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรัฐบาลมีความประสงค์จะให้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ส่งเสริมการศึกษาคณะสงฆ์ การศึกษาที่พระภิกษุ สามเณร จะต้องเล่าเรียน ศึกษา ค้นคว้า และทำความเข้าใจ มี 4 ประการ คือ 1) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม 2) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี 3) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา 4) การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการพัฒนาการศาสนา และอบรมจริยธรรม สอดคล้องกับข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ปัจจุบันกิจการพระศาสนาด้านการศึกษา ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณหรือการวางแผนการเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ ด้านการจัดการระบบการทำงาน ด้านนโยบายขององค์กร ด้านผลงานผลผลิต ยังประสบปัญหาในด้านกระบวนการบริหารจัดการอยู่ไม่น้อย (ฝ่ายการศึกษาพระปริยัติธรรม กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา, 2557) และอีกทั้งยังประสบกับภาวะบุคคลเข้ามาบวชเรียนหนังสือลดน้อยลงเรื่อย ๆ ผู้ปกครองส่งเสริมบุตรหลานไปเรียนหนังสือในโรงเรียนภาคบังคับตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เมื่อบุคลากรเริ่มมีจำนวนน้อยลงๆ ก็ทำให้การเรียน การสอนต้องปรับกลยุทธ์ใหม่ให้สอดคล้องกับปัจจัย (พระครูวิโชติสิขกิจ (ณรงค์ กิตติธโร), 2562) นอกจากนั้นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้องเมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นพระสังฆาธิการอาศัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์ชำระคดีความให้เกิดความยุติธรรมแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่าย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของปัญหา อุปสรรคการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 30 รูปหรือคนที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 1) พระสงฆ์ภิกษุระดับเจ้าคณะผู้ปกครอง 2) กลุ่มนักวิชาการด้านนโยบายและการวางแผนการจัดการการศึกษาทางพระพุทธศาสนา 3) กลุ่มนักวิชาการด้านการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม 4) กลุ่มนักวิชาการด้านการจัดการเชิงพุทธ และ 5) กลุ่มข้าราชการนักวิชาการด้านนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์ ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In - Depth Interview) 2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เขียนได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้านกระบวนการ แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาหาปรับแก้ให้มีความชัดเจน การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จัดบันทึก ผู้ช่วยทั่วไป และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยพยายามรักษาสำนวนเดิมไว้

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับของการบริหารจัดการศึกษาแผนกธรรมตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม พบว่า

ด้านบุคลากร ผู้บริหารมีภาวะผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์และมีแนวคิดในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมงบประมาณรายรับได้จากการบริจาค ทำบุญทั่วไปและผู้มีจิตศรัทธา มา วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบและคอยตรวจสอบสภาพความพร้อมในการใช้งาน การจัดระบบการทำงานมอบหมายให้แก่อาจารย์เป็นผู้ดูแลรักษาให้ถูกต้องตามกฎระเบียบและรายงานผลเป็นลำดับขั้นตอน นโยบายองค์การวัดเป็นผู้จัดการศึกษาทั้งหมดโดยเจ้าสำนักเรียนพระปริยัติเป็นผู้ดูแลการอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ ส่วนในการตรวจสอบการสอบวัดผลประเมินผลมีระบบและกลไกที่ชัดเจนอย่างเป็นธรรม

ด้านปัญหาอุปสรรค คือการขาดแคลนบุคลากรที่ชำนาญการและต้องปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีความชัดเจน งบประมาณรายรับกับรายจ่ายไม่มีความ

สมดุลกัน ครูผู้สอนได้รับค่านิยมที่ดีมานั้นไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือชิ้นขาด เครื่องมือเทคโนโลยีในการจัดเก็บฐานข้อมูล ขาดการดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ ในระบบการทำงานผู้ปฏิบัติงานไม่ทราบแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการทำงานซ้ำซ้อนกัน ในด้านนโยบายขององค์การขาดการประสานงานกับชุมชนและขาดการถ่ายทอดแผนปฏิบัติการ แผนพัฒนาระยะยาว หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนไม่เต็มที่ ส่วนผลงานและผลผลิตนั้น ขาดเครื่องมือในการกำกับติดตามที่มีคุณภาพและชัดเจน

2. องค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษาแผนกรรมตามนโยบายการปฏิรูป การศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม พบว่า

คณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมได้วางแผนตั้งคณะกรรมการฝ่ายการศึกษาและจัด ผูกอบรมด้านองค์การ ด้านความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านการจัดการศึกษาพระ ปรียัติธรรมให้เจ้าสำนักเพื่อมุ่งไปสู่ระดับมาตรฐาน ในด้านการจัดการองค์การกระจาย อำนาจในการบริหารสำนักเรียนต่าง ๆ สนับสนุนให้ครูอาจารย์และนักเรียนได้ใช้เทคโนโลยี มีระบบไวไฟ(Wi-Fi) ที่ทันสมัยและมีผู้อุปถัมภ์ในเรื่องปัจจัยสี่อย่างเพียงพอ ส่วนการจัด บุคคลเข้าทำงานได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณา ส่วนงบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาล อาจไม่เพียงพอจึงต้องหางบประมาณจากภายนอกมาเสริมให้เพียงพอ และจัดทำบัญชี รายรับ-รายจ่ายอย่างโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ส่วนการควบคุมทางคณะสงฆ์ควร ร่วมกับทางสำนักงานพระพุทธศาสนาติดต่อและประสานงานภายใต้แผนยุทธศาสตร์ตาม นโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

3. กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาแผนกรรมตามนโยบายการ ปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม พบว่า

ด้านบุคลากรต้องเป็นคนดีมีความซื่อสัตย์มีความตั้งใจในการบริหาร เป็นผู้นำ ทางการบริหารให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการพัฒนาการศึกษา สรรหาบุคลากรให้มีความเหมาะสม ในทำงาน อบรมพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะ มีความรู้เพิ่มศักยภาพเพิ่ม สูงขึ้น สำนักเรียนต้องมีการวางแผนงบประมาณ เป้าประสงค์ ผลผลิต กลยุทธ์โครงสร้าง แผนงาน จัดแผนกลยุทธ์ที่จะนำมาใช้จัดทำแผนงบประมาณ และการจัดซื้อจัดจ้างตาม ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นความคุ้มค่า อีกทั้งต้องจัดระบบการตรวจสอบภายในที่มี มาตรฐานโปร่งใสและตรวจสอบได้ การใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ต้องมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ ตรวจสอบดูแลให้พร้อมใช้งาน และจัดทำแผนงบประมาณจัดซื้อจัดจ้างและช่วยกันดูแล รักษาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือการเรียนการสอน จัดระบบการทำงานที่ดีมีโครงสร้างที่มีความ เหมาะสมมีความยืดหยุ่นได้ตามแต่ละสถานการณ์ แบ่งหน้าที่การปฏิบัติงานให้ชัดเจนไม่ ซ้ำซ้อนและมีความยุติธรรม เพื่อทำให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และ ในการกำหนดนโยบายขององค์กรนั้นต้องพิจารณาเป้าหมายในเชิงกลยุทธ์ และ

วัตถุประสงค์ตลอดจนการกำหนดการใช้แผนกลยุทธ์ให้ประสบผลสำเร็จ การบริหารการศาสนศึกษาที่จะพัฒนาการบริหารจัดการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้นั้น ผู้บริหารควรมีอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางในการปฏิบัติและเป็นพื้นฐานในการทำงาน และการพัฒนาตนเอง พัฒนาคน พัฒนางาน ควรใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อขัดเกลาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญ และน่าสนใจจึงนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

การบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ปัจจุบันการบริหารยังไม่บรรลุเป้าหมาย เพราะผู้บริหารขาดความรู้และทักษะ ผู้บริหารต้องมีทักษะ มีความรู้ความสามารถที่จะบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้สำเร็จ ผู้บริหารต้องบริหารจัดการทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ให้ชัดเจนและเป็นไปอย่างมีระบบ การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อระดมสมองของบุคลากรมาเปรียบเทียบกับความคิดเห็นอื่น ๆ และใช้มติในการตัดสินใจการบริหารจึงบรรลุเป้าหมายได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ กิตติธโร), (2559) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร”, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการ นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องส่งเสริมกระบวนการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้สอดคล้องตามนโยบายของแม่กองธรรมสนามหลวง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสหัส สุตสาโร, (2551) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิชาการการบริหารองค์กรคณะสงฆ์” ผลวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลในองค์กร และคณะสงฆ์การแต่งตั้งและถอดถอนเป็นอำนาจหน้าที่ของ บริหารชั้นต้นหรือผู้บริหารที่สูงกว่ายังขาดการบริหารอย่างเป็นระบบและการพัฒนาไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง แต่การมอบอำนาจในการตัดสินใจขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ที่มีลำดับชั้นสูงกว่าการจัดการ บริหารแต่ละวัดยังไม่เด่นชัดรวมทั้งการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับภาค จน ถึงระดับวัดการปกครอง มีการรวมศูนย์ และเป็นไปในการสั่งการจากบนลงล่าง การศึกษาของวัด

2. องค์ประกอบของการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

การวางแผน พบว่า มีการวางแผนเตรียมการหลายอย่าง อย่างน้อยได้สร้างความเข้าใจการรับรู้ถึงแนวทางการปฏิรูปโดยทั่วไปทั้ง 6 ด้าน โดยเฉพาะการปฏิรูปด้านศาสนศึกษาคือพระปริยัติธรรมแผนกธรรม มีการจัดให้ผู้รับผิดชอบจัดเตรียมทำเป็นแบบอย่างของการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมประจำแต่ละอำเภอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาเสนอ กุลลจิตโต (คงติ), (2558) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรม ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 3” ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรเน้นความเหมาะสมสำหรับพระภิกษุและสามเณร ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญหลักๆ มี 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ 2) ด้านการสร้างเครือข่ายการนิเทศ 3) ด้านการพัฒนาการนิเทศ 4) ด้านการใช้สื่อและเครื่องมือในการนิเทศ 5) การประเมินผลการนิเทศ

การจัดองค์การ พบว่า คณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมมีการจัดการด้านองค์กร ด้วยการกระจายอำนาจการบริหารให้สำนักเรียนได้มีอิสระในการจัดการองค์กรสำนักเรียนของตน มีการสนับสนุนให้ครูอาจารย์และนักเรียนทุกระดับชั้นได้ใช้เสนอแนะที่ทันสมัยสะอาด มีระบบไวไฟล์ มีผู้อุปถัมภ์ในเรื่องปัจจัยสี่อย่างเพียงพอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ โกลิทธิพงษ์, (2550) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการของคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย” ผลการวิจัย พบว่า การจัดการระบบงานมีการกำหนดนโยบายจากเจ้าอาวาสผู้ดำรงตำแหน่งผู้จัดการโรงเรียนการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นองค์กรหนึ่งที่มีการบริหารจัดการที่แบ่งเป็นฝ่ายด้านการเรียนมีครูใหญ่เป็นผู้รับผิดชอบและตำแหน่งการบริหารจัดการออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ให้ร่วมกันรับผิดชอบงานทั้งหมดในโรงเรียน

ด้านการจัดบุคลากรเข้าทำงาน พบว่า การจัดบุคลากรเข้าทำงานของคณะสงฆ์เกี่ยวกับการปฏิรูปการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จังหวัดนครปฐม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการและ คณะทำงานทั้งฝ่ายคณะสงฆ์ผู้บริหารระดับเจ้าคณะไปถึงสำนักเรียนและมีการประชุมคณะกรรมการอำนวยการทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายบ้านเมืองร่วมกันอยู่เป็นประจำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิฑิตสิขกิก (ณรงค์ กิตติธโร), (2559) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการ นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องส่งเสริมกระบวนการบริหาร

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้สอดคล้องตามนโยบายของแม่กองธรรมสนามหลวง ได้แก่ ด้านการวางแผนเพื่อส่งเสริมการศึกษาแผนกธรรม

ด้านการสั่งการหรืออำนวยการ พบว่า การสั่งการหรืออำนวยการนั้น เป็นเรื่องที่มีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ มีการมอบนโยบายการปฏิบัติและได้แนวทางการอบแนวคิดจากระดับสูงลงไปตามลำดับ เมื่อได้ปฏิบัติแล้วมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร ทางสำนักเรียนต่างๆ ที่อยู่ในเขตอำเภอก็ได้ปรับปรุงโดยรวมกันกับเจ้าสำนักเรียนนั้น ๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสหัส ฐิตสาโร, (2551) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิจัยการบริหารองค์กรคณะสงฆ์” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลในองค์กรและคณะสงฆ์ แต่มอบอำนาจในการตัดสินใจยังขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ที่มีลำดับขั้นสูงกว่าการจัดการ และเป็นไปในการสั่งการจากบนลงล่างการศึกษาของวัด และของคณะสงฆ์โดยรวมขาดระบบบริหารจัดการที่ดีและไม่เป็นระบบการเผยแพร่อย่างเป็นรูปแบบเดิมและขาดการปรับให้สอดคล้องกับยุคสมัยการบริหารงานสาธารณูปการก็ขาดระบบแบบแผน ที่ชัดเจน

ด้านการควบคุม พบว่า การควบคุมโดยการมีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ด้วยการประสานงาน และการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในการรายงานผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาโดยแบ่งงานกระจายกำลังการทำงานโดยมอบงานพันธกิจนโยบายการปฏิบัติและการสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมโล, (2564) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธในจังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะผู้ปกครองระดับสูงต้องมีหน้าที่ในการสั่งการ และควบคุมการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาการกระงาน ตามหน้าที่ ที่เหมาะสม โดยผู้ปฏิบัติงานต้องรายงานเป็นลายลักษณ์อักษร และหากการปฏิบัติหน้าที่มีข้อบกพร่องต้องสั่งการแก้ไขทันที

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ด้านบุคลากร พบว่า หลักการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม บุคลากรต้องมีความรู้ความเข้าใจในการทำงานและผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์เพราะเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับที่ต้องวางแผนเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงาน และเป็นแนวทางเพื่อกำหนดสู่ผลสำเร็จที่คาดหวังในอนาคต เพราะการปฏิบัติงานตามนโยบายจะประสบผลสำเร็จมากหรือน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการวางแผน และถ้าวางแผนดี ก็เท่ากับปฏิบัติงานสำเร็จไปแล้วกว่าครึ่งซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ กิตติธโร), (2559) ได้

วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไป และปัญหาอุปสรรคการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ด้านบุคลากร ขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ ขาด การศึกษาอบรม ดังนั้น การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จึง ต้องได้บุคลากรที่มีคุณภาพ ด้วยจัดการอบรมบุคลากรให้มีความรู้มีทักษะในการทำงานให้ ได้ประสิทธิภาพ จึงจะสามารถร่วมกันพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมได้

ด้านงบประมาณหรือการวางแผนการเงิน พบว่า หลักการพัฒนาการบริหารจัดการ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์ จังหวัดนครปฐม ด้านงบประมาณหรือการวางแผนการเงิน ควรจัดการแบบมีส่วนร่วมให้ บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และให้เรียงลำดับความสำคัญในการใช้ จ่ายเงิน มีมีประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธนา ตนต์ปาล (แสน ณรงค์) (2562) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง” ผลการวิจัย พบว่า ด้านงบประมาณ สร้างกฎระเบียบ ดำเนินการปฏิบัติตามกฎระเบียบ และผลการ ปฏิบัติตามกฎระเบียบ จัดทำคำขอตั้งงบประมาณ, การจัดทำเสนอของบประมาณ, การ จัดสรรงบประมาณ, การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา, การบริหารการเงิน, การบริหารบัญชี, การบริหารพัสดุและสินทรัพย์, การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และ รายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี

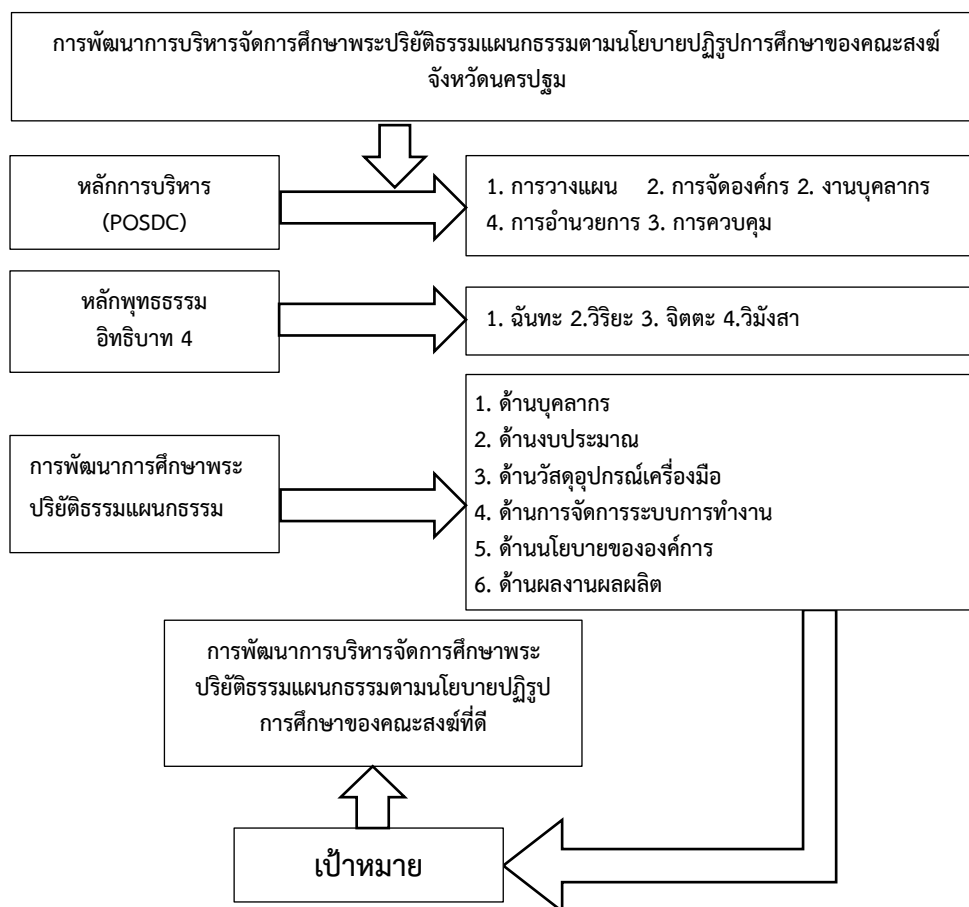
ด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ พบว่า การพัฒนาด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือในการ เรียนการสอน คือเจ้าสำนักเรียนหรือผู้บริหารต้องเอาใจใส่เรื่องวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน โดยมีครูอาจารย์ และนักเรียนก็จะเป็นผู้ใช้สอยวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือของแต่ละ ห้องเรียน จัดทำบัญชีวัสดุอุปกรณ์ทุกชิ้นทุกชนิดและสอดคล้องกับงานของ พระครูวิโชติ สิกขกิจ (ณรงค์ กิตติธโร) (2559) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการ การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร”, ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม ได้แก่ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ผู้บริหารต้อง ส่งเสริมกระบวนการส่งเสริมการจัดซื้อจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนให้เพียงพอ สำหรับนักเรียน ให้นักเรียนมีความพึงพอใจว่าสำนักเรียนมีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอกับการเรียน ด้านการจัดการระบบการทำงาน พบว่า ระบบการทำงาน ที่จะต้องขึ้นอยู่กับ โครงสร้าง โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่มีความเหมาะสม มีความยืดหยุ่นตามแต่ละสภาพการทำงาน ของแต่ละส่วนงาน เริ่มจากการวางแผนทั้งงานแบบระยะสั้นและระยะยาว ต้องแบ่งหน้าที่ ชัดเจนไม่ทับซ้อนการทำงานที่มีประสิทธิภาพนั้นไม่ควรจะทำหน้าที่ทับซ้อนกัน สอดคล้อง กับงานวิจัยของ กนกวรรณ โกมลิตพิพงษ์ (2550) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการของคณะ

สงฆ์จีนิกายในประเทศไทย” ผลการวิจัย พบว่า การจัดการระบบงานมีการกำหนดนโยบายจากเจ้าอาวาสผู้ดำรงตำแหน่งผู้จัดการโรงเรียนการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นองค์กรหนึ่งที่มีการบริหารจัดการที่แบ่งเป็นฝ่ายด้านการเรียนมีครูใหญ่เป็นผู้รับผิดชอบและตำแหน่งการบริหารจัดการออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ให้ร่วมกันรับผิดชอบงานทั้งหมดในสำนักเรียน

ด้านนโยบายขององค์กร พบว่า นโยบายสำนักเรียนพระปริยัติธรรมต้องกำหนดขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้บริหารการพิจารณาเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ และวัตถุประสงค์ตลอดจนกำหนดการปฏิบัติการกลยุทธ์ในการควบคุมประสพผลสำเร็จ นโยบายส่วนใหญ่มีลักษณะกว้าง และมีผลกระทบที่สำคัญในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แต่จะไม่มีขอบเขตผลกระทบและสอดคล้องงานวิจัยของ บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์ (2550) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู” ผลการวิจัยพบว่า นโยบายด้านการเตรียมการสอน และการวางแผนการสอนด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและ นโยบายด้านการวัดผลประเมินผลของการเรียนการสอนให้ชัดเจน และมุ่งสู่การพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้ และเข้าสู่การปฏิบัติการและการประเมินผลตามสภาพจริง

ด้านผลงานผลิต พบว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นเครื่องมือสำคัญของโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ช่วยชี้วัดความสำเร็จได้วิธีการวัดผลทางการปฏิบัติงานของบุคลากรทั้งในเรื่องความสามารถในการทำงานและสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณา คิดดี (2547) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” ผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีรูปแบบการประเมินผลและการจัดการเรียนการสอนการตัดสินใจประเมินการจัดการเรียน มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนา ส่วนวิธีการตัดสินใจในการเปรียบเทียบข้อมูลจากการประเมินกับเกณฑ์สัมพัทธ์ ที่พัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากภาพที่ 1 พบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ได้แก่

1) **พัฒนาบุคลากร** พัฒนาศักยภาพของนักเรียนพระปริยัติธรรมถือว่ามีความสำคัญที่จะทำให้เด็กนักเรียนมีคุณภาพ มีคุณธรรม บุคลากรทุกคนจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี นักเรียนพระปริยัติธรรมจะแก้ไขข้อบกพร่อง เพิ่มเติมในส่วนที่ขาดเหลือให้กับบุคลากร และที่สำคัญบุคลากรต้องมีขวัญ และกำลังใจ ในการปฏิบัติงานด้วยความสุข และเต็มใจ อีกทั้งต้องอยู่ดีมีสุข คือ การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร

2) **การบริหารงบประมาณ** การบริหารงบประมาณมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารนักเรียนพระปริยัติธรรมสามารถนำเอางบประมาณมาใช้เป็น

เครื่องมือในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามแผนงานและกำลังเงินที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพ

3) **การบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์** เป็นกระบวนการหนึ่งในการลดต้นทุนทางการเงินสามารถจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมได้อย่างเพียงพอและสอดคล้องกับงบประมาณ รวมถึงการจัดสรรเพื่อบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ

4) **การจัดการระบบการทำงาน** มีองค์ประกอบ คือ การวางแผนงาน การจัดลำดับความสำคัญ การแบ่งงาน สร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากร พัฒนาทักษะของบุคลากร แก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร และนำเครื่องมือที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพเข้ามาใช้การทำงานจะช่วยให้การบริหารจัดการดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่น

5) **ด้านนโยบายขององค์กร** ผู้บริหารและผู้กำหนดนโยบายจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและกำหนดนโยบายต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมจากข้อมูลที่เป็นจริง สอดคล้องกับปัจจัยภายนอก คือ ต้องสอดคล้องกับระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับต่าง ๆ ของสังคมโดยรวม และความคิดเห็นของสาธารณชน และจะต้องกำหนดขึ้นโดยให้คลุมไปถึงสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วยนโยบายที่กำหนดขึ้นจึงจะสามารถที่จะช่วยให้การดำเนินงานบรรลุถึงเป้าประสงค์ได้

6) **ด้านผลงานผลิต** สำนักเรียนพระปริยัติธรรมต้องทำการ กำกับติดตามผลการเรียนของนักเรียน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องและชัดเจน มีการวางแผนในการตรวจสอบการสอบวัดผลประจำปี ที่รัดกุมและจริงจัง ในแต่ละสำนักเรียนต้องมีระบบ และกลไกการประเมินผลที่ชัดเจนอย่างเป็นธรรมต่อผู้เรียน

7) **การวางแผน** การวางแผนเป็นภารกิจอันดับแรกที่มีความสำคัญของกระบวนการจัดการที่ดีของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม ดังนั้นควรมีการวางแผนเพื่อการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน คาดการณ์ไปล่วงหน้าและกำหนดแนวทางที่คาดว่าจะดีที่สุดโดยผ่านกระบวนการคิดก่อนทำเพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างได้ผล เป็นการลดความไม่แน่นอนและปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

8) **การจัดองค์กร** หรือการจัดโครงสร้างสำนักเรียนพระปริยัติธรรมตามหน้าที่โดยคำนึงถึงหน้าที่ของงานแต่ตำแหน่งของบุคลากรเป็นสำคัญ โดยจัดกลุ่มบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ ที่คล้ายคลึงกันหรือใกล้เคียงกันให้ทำหน้าที่มีลักษณะเหมือนกัน เป็นโครงสร้างการจัดองค์กร ที่ได้รับความนิยมมานาน เป็นการจัดองค์กรแบบเก่าแก่ที่สุดและยังเป็นมาตรฐานโครงสร้างที่มักถูกนำไปผสมผสานกับการจัดองค์กรในรูปแบบโครงสร้างอื่น ๆ ตามขนาดและความจำเป็น

9) **งานบุคลากร** การบริหารบุคลากรในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมเป็นกระบวนการเกี่ยวกับบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลที่ดี มีความรู้ ความสามารถ เหมาะสมกับงาน เข้ามาทำงานให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมได้ผลดีที่สุด งานบุคลากรเป็นงานสำคัญงานหนึ่ง ที่จะทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน เพราะงานบุคลากรเป็นกำลังสำคัญในการบริหารงานด้านอื่น ๆ ให้บรรลุ เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้

10) **การอำนวยการ** เป็นการมอบหมาย ชี้แนะ และติดตามตรวจสอบการทำงานของบุคลากรของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมให้ดำเนินไปตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยจะต้องคำนึงถึงขวัญและกำลังใจของบุคลากรด้วย องค์ประกอบของการอำนวยการประกอบด้วย การตัดสินใจ การสั่งการ การจูงใจ การสร้างขวัญและกำลังใจ การประสานงานและการสื่อสาร เป็นต้น

11) **การควบคุม** การควบคุมงานเป็นงานที่ช่วยสร้างมาตรฐานของงานในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบวิธีการทำงานของบุคลากรให้สามารถรักษาคุณภาพของการปฏิบัติงานให้ได้มาตรฐาน เป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของงาน และยังสามารถใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรด้วย

12) **ฉันทะ** คือ บุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมพึงมีฉันทะในการปฏิบัติงาน ความพอใจ รักใคร่ เต็มใจ และฝักใฝ่ในงานอยู่เสมอ พุ่มเทความสามารถ และปรารถนาเพื่อที่จะทำงานนั้นให้ดีที่สุด บุคลากรผู้มีฉันทะทำให้เป็นผู้มีความพอใจ และมีใจรักต่องานทำให้เกิดความรู้สึกรักเต็มใจในการทำงาน

13) **วิริยะ** คือ ความเพียรพยายาม ความอดุสาหะและมานะบากบั่นที่จะปฏิบัติงานหรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีที่สุด ไม่ท้อถอยเมื่อเกิดอุปสรรค และความยากลำบากต่าง ๆ ด้วยการมองปัญหาหรืออุปสรรคที่ขัดขวางต่อการทำสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ท้าทาย และต้องเอาชนะให้สำเร็จ

14) **จิตตะ** คือ การเอาใจใส่ และให้ใจจดจ่ออยู่กับอยู่กับสิ่งที่ทำ มีสมาธิมั่นคงอยู่กับงาน ไม่ปล่อยปละละเลยในงานที่ทำ และทำงานด้วยความตั้งใจที่จะให้งานนั้นสำเร็จ เพราะจิตเป็นเครื่องผลักดัน และควบคุมการเกิดของสมาธิ ซึ่งเป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

15) **วิมังสา** คือการใคร่ครวญและใช้ปัญญาตรวจสอบงาน เมื่อบุคลากรมีวิมังสาความรักในงานที่ทำ มีความขยันหมั่นเพียร มีสติรับผิชอบ โดยใช้วิจารณ์ญาณอย่างรอบรู้ และรอบคอบ จึงนำไปสู่การทบทวนตัวเอง และทบทวนองค์กรหรือทบทวนขบวนการทบทวนในสิ่งที่ได้คิดสิ่งได้ทำผ่านมามีเกิดผลดีผลเสียอย่างไร ทั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัวของเราเองและเป็นเรื่องที่เราคิดร่วมทำกับคนอื่น เพื่อปรับปรุงปรับแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาเถรสมาคมต้องมีนโยบายให้ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียนมีการวางแผนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมทั้งระยะสั้นและระยะยาว ตามหลักสูตรที่เหมาะสมกับยุคสมัย มีเป้าหมายชัดเจนตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา
2. ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียน ต้องบริหารจัดการครูอาจารย์ประจำสำนักเรียนให้เข้าอบรมสัมมนาเชิงวิชาการ ไปศึกษาดูงานในสถานที่ปฏิบัติงานจริง มีการจัดฝึกอบรมสัมมนาเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพระปริยัติธรรม
3. คณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมควรทำหรือสนับสนุนสำนักเรียนให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์ให้สำเร็จเป็นหนึ่งอำเภอหนึ่งสำนักเรียนตัวอย่าง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของจังหวัดอื่น ๆ
2. ควรศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของจังหวัดอื่น ๆ
3. ควรศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของจังหวัดนครปฐม

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ โกมลพิพิงษ์. (2550). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย*. (พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กฤษณา คิตติ. (2547). *การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. (ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลและประเมินผล). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์. (2550). *การพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดความรู้เพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู*. (ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฝ่ายการศึกษาพระปริยัติธรรม กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา. (2557). *โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

- พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ กิตติธโร). (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการ การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร. (พุทธศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระมหาธนา ตนต์ิปาโล (แสนณรงค์). (2562). รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขต ภาคเหนือตอนล่าง. (พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระมหาสหัส ฐิตสาโร. (2551). การบริหารองค์การคณะสงฆ์. (รายงานวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระมหาเสนอ กุศลจิตโต (คงดี). (2558). การพัฒนาหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรม สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 3. วารสารศรั ศาสตร์ปริทรรศน์, 2(2), 50-51
- พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมมาโล. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธในจังหวัดสระบุรี. พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการ จัดการเชิงพุทธ. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ธรรมสารจำกัด.